

ข้าวเป็นป่อเกิดแห่งวัฒนธรรมของคนไทย เป็นที่มาของมรดกทางภูมิปัญญา มากมายหลายอย่าง หนึ่งในจำนวนนั้นคือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งอยู่ในความสนใจของงานวิจัยนี้ โดยเน้นศึกษาสิ่งปลูกสร้างสำหรับเก็บข้าวเปลือก “ยุ้งข้าว” ประจำครัวเรือนของชาวนาไทย ทั้งสาระทางสถาปัตยกรรม และในมิติของความสัมพันธ์กับ ข้าว คน และบริบทของถิ่นที่และเวลา อันก่อเกิดเป็นวิถีการอยู่อาศัยอย่างยั่งยืน

ประมวลความรู้ด้วยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ ใช้เทคนิควิธีการสำรวจจริงวัด สันทนา กับชาวบ้าน สังเกตการณ์ ประสานกับการเก็บความจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีพื้นที่ศึกษาในถิ่นทำนาท้องที่ 4 จังหวัด ของภูมิภาคตะวันตก คือสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี อิงกรอบความคิดทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและนิเวศวัฒนธรรมในการทำ ความเข้าใจกับสิ่งปลูกสร้างอันไร้สถาปนิกนี้

ผลจากการศึกษาให้ความรู้สำคัญว่า ข้าวมีบทบาทต่อสังคมไทยมาช้านานจนแทรกซึมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ชาวนามีได้มองข้าวเป็นเพียงพืชตระกูลหญ้าหรือพืชเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ข้าวคือพืชศักดิ์สิทธิ์ มีแม่โพสพเป็นเทพธิดาประจำสถิตอยู่ ข้าวถูกยกขึ้นเป็นแม่ของผู้คนในฐานะที่เป็นอาหารเลี้ยงดูทุกชีวิตให้เติบโตใหญ่ แนวปฏิบัติติดต่อ ข้าวจึงเป็นไปด้วยความนอบน้อมต่อตน

สิ่งปลูกสร้างสำหรับเก็บข้าวเปลือกของชาวนา ซึ่งเรียกรวมๆ ว่ายุ้งข้าว ที่จริงแล้วมีทั้ง ยุ้ง เตียม ตะล่อม กระพ้อม ให้เลือกใช้เป็นที่บรรจุข้าวสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน ยุ้งข้าวมีความสำคัญต่อครัวเรือนของชาวนาในฐานะคลังของครัวเรือน แต่อีกมิติหนึ่งยุ้งข้าวคือสิ่งปลูกสร้างอันศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นที่สถิตของแม่โพสพ

ในเชิงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ยุ้งข้าวมีอัตลักษณ์จากการใช้วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นหลัก มีโครงสร้างอยู่ภายนอกฝาต่างจากสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ จึงเปล่งความงามตามความเป็นจริงแห่งเนื้อแท้ของวัสดุและโครงสร้าง ในเชิงความสัมพันธ์กับบริบทยุ้งข้าวถูกกำหนดตำแหน่งที่ตั้งไว้อย่างสอดคล้องกับหลักความเชื่อและชัยภูมิของบ้านเรือน

ความรู้ที่สรุปไว้ข้างต้นเกิดจากการจำกัดกรอบศึกษาเฉพาะยุ้งข้าวของชาวนาไทยในภูมิภาคตะวันตก มีข้อเสนอแนะให้ขยายขอบเขตของการศึกษาในลำดับต่อไปให้ครอบคลุมสิ่งปลูกสร้างประเภทอื่นที่พัฒนาขึ้นภายใต้วัฒนธรรมข้าว และครอบคลุมพื้นที่ถิ่นทำนาของผู้คนต่างวัฒนธรรมตั้งแต่เหนือจรดใต้ และตะวันออกจรดตะวันตก ทุกท้องถิ่นทั่วแผ่นดินไทย

ABSTRACT

172925

Rice can be considered as the origin of Thai culture. It is the source of wisdom heritage, including architecture. The focus of this research lies in “yoong-kao,” the rice barn or the place that shelters rice in terms of the architecture construct and its relationship with human as well as the context of the place and time, which is the origin of sustainable life.

Through field survey and research in the four provinces within the Western region of Thailand, Supanburi, Nakhonpathom, Rajburi and Petchaburi, this study employs the framework of vernacular architecture and cultural ecology in order to understand the architecture that has always been built without any architects.

Rice has always occupied a prominent role within the intricate network of Thai culture. It has always been a part of life. Thai farmers never consider rice as merely plant, but rice has always been sacred, having lived in it the angel, which serve as the mother of all lives. This belief outlines the rules of conduct towards rice, one must behave with respect.

Although the rice barn or “yoong-kao” carries various names, they all serve as the place to shelter rice in relation to each family economic status. As it serves as the safe storage for the family, it is also seen as the sacred dwelling place of the angel of all lives.

In terms of vernacular architecture, identities of the rice barn are the result of local materials. Its structure always outwardly reveals the truth of materials as well as the methods of construction. In terms of its relationship with the context, the location of the rice barn is always carefully considered according to beliefs and physical characteristics of its location.

The scope of this research covers the architecture of the rice barn within the Western region of Thailand. It is also possible that any further research will extend to other kinds architectural construct that also originate from the rice culture throughout every regions of Thailand.